

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 243/2023-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti postupu a prípisu Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 25. januára 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1, ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Navrhuje priznať mu finančné zadostučinenie 15 000 eur. Tiež žiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

2. Z obsahu neúplnej ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ, ktorý sa od 15. októbra 2019 nachádza vo výkone trestu odňatia slobody, podaním z 30. júla 2021 adresovaným generálnej prokuratúre označeným ako „*Sťažnosť na podmienky výkonu trestu odňatia slobody v Ústave na výkon trestu odňatia slobody* [REDAKOVANÉ]“ (ďalej len „ústav“) namietal viacero porušení týkajúcich sa nedostatkov vo výkone trestu odňatia slobody. Na základe tohto sťažovateľovho podania bola 21. septembra 2021 v priestoroch ústavu vykonaná tematická previerka stavu zákonnosti krajskou prokuratúrou (námestníkom krajského prokurátora), predmetom ktorej bolo preskúmanie dodržiavania stavu zákonnosti výkonu trestu odňatia slobody u odsúdených a ich podmienok v ústave na úseku stavebných podmienok, zabezpečenia zdravotnej starostlivosti, stravovania, zamestnávania, vybavovania sťažností, disciplinárnej praxe a využívania sociálnych práv u odsúdených. Podľa záznamu z previerky zo 6. októbra 2021 (3 Kn 1/21/4400-12) neboli

zistené závažné nedostatky, preto vo vzťahu k uvedenému ústavu nebolo potrebné zo strany povereného prokurátora vykonávajúceho dozor prijať osobitné opatrenia.

3. Proti postupu a záverom krajskej prokuratúry podal sťažovateľ 24. septembra 2021 podnet na preskúmanie postupu krajskej prokuratúry, na ktorý prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) reagoval prípisom č. k. IV/2 Gn 85/21/1000-14 z 15. novembra 2021 doručeným sťažovateľovi 29. novembra 2021, v ktorom okrem iného uviedol, že *„všetky okolnosti namietané v podaní z 30. 7. 2021 boli zo strany dozorového prokurátora v priebehu konania tematickej previerky, rozšírenej o pracovnú skupinu, riadne, dostatočne a objektívne preverené“*. V postupe dozorového prokurátora vybavujúceho podanie z 30. júla 2021 vo forme tematickej previerky v ústave nezistil žiadne porušenie zákona alebo iného právneho predpisu, na ktoré by bolo potrebné reagovať prijatím prokurátorského opatrenia, preto podnet z 24. septembra 2021 odložil ako nedôvodný.

4. Proti prípisu prokurátora generálnej prokuratúry z 15. novembra 2021 podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, ktorú ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 612/2022 z 10. novembra 2022 odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoÚS“) pre jej neprípustnosť s odôvodnením, že *„v prípade nesúhlasu sťažovateľa so závermi vybavenia jeho podnetu prokurátorom generálnej prokuratúry bolo namieste, aby sa preskúmania zákonnosti tohto vybavenia domáhal (žiadal) opakovaným podnetom, t. j. postupom v súlade s § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre, na vybavenie ktorého je oprávnený nadriadený prokurátor (alebo ním určený prokurátor), ktorým je podľa § 54 ods. 2 písm. a) zákona o prokuratúre v takom prípade generálny prokurátor“*.

5. Súbežne s rozhodovaním ústavného súdu bolo zo strany krajskej prokuratúry 14. októbra 2022 predložené generálnej prokuratúre podanie s označením *„Žiadosť o preskúmanie zákonnosti vybavenia podnetu“*, v ktorom sťažovateľ opätovne namietal svoju nespokojnosť s postupom prokurátora krajskej prokuratúry, ktorý ho záznamom zo 6. októbra 2021 oboznámil so svojím stanoviskom, v ktorom konštatoval, že pri výkone tematickej previerky nezistil v ústave na výkon trestu odňatia slobody žiadne nedostatky, pre ktoré by bolo potrebné prijať osobitné opatrenia. Generálny prokurátor Slovenskej republiky v zastúpení prokurátorom Mgr. Máriom Potúčkom namietaným prípisom podnet sťažovateľa odložil ako nedôvodný s odôvodnením, že po preskúmaní sťažovateľom uvedených dôvodov a na vec sa vzťahujúcich materiálov dospel k záveru, že sťažovateľom vytýkané pochybenia už boli zo strany generálnej prokuratúry preskúmané prípisom z 15. novembra 2021. Generálny prokurátor opätovne poukázal na závery v predchádzajúcich vybaveniach podnetov, s ktorými sa v celom rozsahu stotožnil. V závere namietaného prípisu bol sťažovateľ informovaný, že podľa § 36 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov ďalší opakovaný podnet v tej istej veci sa vybavuje iba vtedy, ak obsahuje nové skutočnosti alebo ak tak rozhodne nadriadený prokurátor. Ďalším opakovaným podnetom sa rozumie v poradí tretí a každý ďalší podnet, ktorom podávateľ podnetu prejavuje nespokojnosť s vybavením svojich predchádzajúcich podnetov v tej istej veci.

II.

6. Sťažovateľ v neúplnej ústavnej sťažnosti namieta, že zo strany ústavu dochádza k nedostatočnému zabezpečeniu osobnej hygieny (sprchovania) odsúdených, ktorí vykonávajú prácu najmä v letnom období. Tvrdí, že práca, ktorú vykonáva (šitie obuvi), nie je fyzicky náročná, avšak napriek tomu sú pracovníci vystavení rôznym biologickým faktorom (prach, špina z obuvníckeho materiálu, potenie, neprispôsobené podmienky v priestoroch pracoviska v prípade zmeny ročného obdobia). Poukazuje tiež na skutočnosť, že v ústave na výkon trestu odňatia slobody sa nachádzajú aj osoby, ktoré nedisponujú základnými hygienickými návykmi. Tvrdí, že v letnom období je sprchovacia miestnosť otvorená takmer každý deň, avšak teplá voda sa spúšťa centrálnym systémom, ktorý ovládajú zamestnanci ústavu. Časový interval toku teplej vody v letnom období bol obmedzený na 10 minút, čo považuje za nedostatočné a absurdné, keďže nie je možné aby akýkoľvek zamestnanec ústavu obsluhoval celé letné obdobie ovládací panel. Uvádza, že v letnom období je bez obmedzení prístupná iba studená voda. Zákonnú úpravu sprchovania sa odsúdených považuje za nedostatočnú.

III.

III.1. K namietanému prípisu generálnej prokuratúry:

7. Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v námietke sťažovateľa o nedostatočnej hygiene (sprchovaní) odsúdených po výkone práce, do ktorej sú zaradení bez ohľadu na jej náročnosť a podmienky jej vykonávania.

8. Podľa § 22 ods. 3 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone trestu“) „*Odsúdený má právo na sprchovanie najmenej dvakrát v kalendárnom týždni. Ak to vyžaduje výkon práce, do ktorej je odsúdený zaradený, alebo iné okolnosti, umožní sa mu sprchovanie podľa potreby.*“.

9. Zo záznamu o vykonaní tematickej previerky stavu zákonnosti v ústave vo vzťahu k nedostatočnému sprchovaniu odsúdených vyplýva, že zástupkyňa Kancelárie verejného ochrancu práv v rámci previerky vyjadrila svoj osobný názor, že spôsob a čas sprchovania odsúdených dvakrát týždenne v trvaní 20 minút možno s ohľadom na počet odsúdených na oddieloch a na pracovisku považovať za neprimeraný. Ďalší zástupca Kancelárie verejného ochrancu práv tiež podotkol, že v oblasti väzenstva dlhodobo evidujú systémové problémy. Materiálne vybavenie a celé väzenstvo je zanedbávané, avšak vidí, že je tu snaha, aby sa veci menili. Nevie však, či je táto zmena dostatočne rýchla. V rámci previerky sa však napriek tomu nezistili výnimočné okolnosti. Zástupca Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže na uvedenú kritiku uviedol, že pracovisko, na ktorom pracuje aj sťažovateľ, nespĺňa praktickú ani technickú možnosť dennodenného sprchovania sa. Generálna prokuratúra prípisom z 15. novembra 2021 a namietaným prípisom previerku zákonnosti vykonanú v ústave a jej závery aprobovala.

10. Ústavný súd na základe žiadostí o súčinnosť požiadal o vyjadrenie k danej problematike riaditeľa ústavu, generálnu prokuratúru a verejného ochrancu práv.

11. Riaditeľ ústavu vo vyjadrení uviedol, že pracovné podmienky odsúdených boli už opakovane posúdené kompetentnými pracovníkmi oddelenia zamestnávania, výroby a odbytu ústavu, bezpečnostným technikom, zdravotníckym personálom ústavu, členmi kolégia ústavu, ako aj inými

poverenými osobami. Po posúdení pracovných podmienok s prihliadnutím na skutočnosť, že v prípade uvedeného pracoviska nejde o fyzicky náročnú prácu, na pracovisku nie je zvýšená prašnosť ani extrémne mikroklimatické podmienky, nebol dosiaľ zistený dôvod, ktorý by zakladal nariadenie častejšieho sprchovania podľa § 22 ods. 3 zákona o výkone trestu.

12. Generálny prokurátor vo vyjadrení uviedol, že zákonodarca zakotvil odsúdeným právo na sprchovanie najmenej dvakrát v kalendárnom týždni. Podľa povahy práce je režim sprchovania stanovený podľa potreby. Ak bolo sťažovateľovi umožnené realizovať jeho právo v zákonom požadovanom limite, nemohlo dôjsť k porušeniu jeho základných práv. Poukázal tiež na uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 13/2023 z 11. januára 2023, podľa ktorého pokiaľ generálna prokuratúra aprobovala postup ústavu, ktorý sa riadil dikciou zákona, nemohlo dôjsť k porušeniu základných práv sťažovateľa. Ústavný súd ďalej poukázal na princíp del'by moci, trestnoprávnu politiku štátu a orgány verejnej moci (Národná rada Slovenskej republiky a Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky), ktoré sú oprávnené regulovať režim v detenčných ústavoch. Ústavnému súdu je umožnené vstúpiť do posúdenia súladnosti právnej úpravy s ústavou iba v samostatnom konaní, pričom sa uplatňuje prezumpcia jej ústavnosti a súladnosti so záväznými medzinárodnými zmluvami.

13. Verejný ochranca práv uviedol, že s námietkami odsúdených o nedostatočnej frekvencii sprchovania sa stretáva pomerne často. Po analýze právnej úpravy a jej komparácie s medzinárodnými štandardmi verejný ochranca konštatoval, že súčasná právna úprava frekvencie sprchovania odsúdených je úplne najnižšou prípustnou hranicou. Poukázal na bod 19.4 Európskych väzenských pravidiel, podľa ktorých „... každý väzeň sa môže okúpať alebo osprchovať pri teplote, ktorá vyhovuje klíme, pokiaľ možno denne, ale najmenej dvakrát do týždňa (alebo častejšie, ak je to nevyhnutné) v záujme celkovej hygieny“. Rovnakú frekvenciu sprchovania považuje za dostatočnú aj Výbor pre prevenciu proti mučeniu (CPT) – Všeobecná správa CPT za rok 2017 (str. 58). Pravidlá minimálnych štandardov zaobchádzania s odsúdenými Organizácie spojených národov ustanovujú za minimálnu frekvenciu sprchovania sa odsúdených iba raz do týždňa. V závere vyjadrenia uviedol, že zákon o výkone trestu a ani iné podzákonné predpisy bližšie nešpecifikujú podmienky, za akých je pracujúcemu odsúdenému na konkrétnom pracovisku umožnené častejšie sprchovanie. Zástupcovia Kancelárie verejného ochrancu práv na zasadnutiach komisie pre novelizáciu zákona o výkone trestu okrem iného navrhovali aj umožnenie častejšieho sprchovania pre odsúdených. Uvedený návrh sa však nepremietol do pripravovanej novely zákona o výkone trestu, ktorá je momentálne v medzirezortnom pripomienkovom konaní z dôvodu praktických problémov a nedostatočného počtu príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže, ktorí by vykonávali častejšie predvádzanie odsúdených na sprchovanie.

14. Ústavný súd uvádza, že podľa čl. 2 ods. 2 ústavy „Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.“. Takýmto zákonom je aj zákon o výkone trestu, ktorý vo svojich ustanoveniach upravuje podmienky v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody. Jednou z týchto podmienok je aj sprchovanie odsúdených zakotvené v § 22 ods. 3 zákona o výkone trestu, podľa ktorého minimálny štandard frekvencie sprchovania sa odsúdených je nanormovaný v počte dvakrát týždenne, pričom do úvahy pripadá aj frekvencia častejšia v závislosti od výkonu práce alebo iných okolností. Táto právna úprava tak odzrkadľuje minimálne európske väzenské štandardy. Sťažovateľ v rámci svojej sťažnostnej argumentácie namietal nedostatočnú frekvenciu sprchovania po vykonaní práce, avšak nenamietal, že by došlo

k porušeniu zákonnej úpravy, čo sa týka týždenného počtu sprchovaní. Z vyjadrenia riaditeľa ústavu je zrejmé, že pracovné podmienky, v ktorých sa sťažovateľ nachádza, nie sú takého charakteru (či už náročnosť samotnej práce alebo vonkajšie podmienky na pracovisku), ktoré by vyžadovali jeho častejšiu potrebu sprchovania. Verejný ochranca práv vo vyjadrení uviedol, že zákonná právna úprava upravuje minimálne európske väzenské štandardy, čo sa týka frekvencie sprchovania odsúdených.

15. Ústavný súd konštatuje, že podmienky frekvencie sprchovania odsúdených na území Slovenskej republiky sú podľa Európskych väzenských pravidiel ustanovené minimalisticky, čo neznie pozitívne, no ide o podmienky v medziach zákona a ústavný súd nevidí dôvod na konštatovanie ich ústavnej neudržateľnosti, a to ani v okolnostiach pracovného zaradenia sťažovateľa. Pracovné podmienky sťažovateľa boli podrobené vyhodnoteniu a logickému vysvetleniu, že si nevyhnutne nevyžadujú zvýšenú mieru potreby sprchovania. Vo vzťahu k námietke sťažovateľa o sprchovaní v studenej vode počas letného obdobia ústavný súd uvádza, že táto nie je ničím podložená. Sťažovateľ iba polemizuje nad fungovaním režimu sprchovania počas letného obdobia, avšak v ústavnej sťažnosti uvádza, že počas letného obdobia je prívod teplej vody spúšťaný centrálnou zamestnancami ústavu v pravidelných 10-minútových intervaloch podľa harmonogramu. Z uvedeného tak vyplýva, že sťažovateľovi a ďalším odsúdeným je počas letného obdobia poskytnuté sprchovanie v teplej vode. Napriek tomu ústavný súd v rovine *obiter dicta* poznamenáva, že minimalisticky režim sprchovania nie je dobrou vizitkou stavu väznenstva a toto uznesenie nepredstavuje žiadnu prekážku pre to, aby sa v budúcnosti stav frekvencie sprchovania najmä v spojení s vykonávaním práce, a to aj v nepriaznivom prostredí vyhodnotil ako ústavne neudržateľný, keďže sprchovanie sa po práci by malo byť vecou samozrejmu a prirodzenou.

16. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realita ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (III. ÚS 79/2012).

17. Vzhľadom na uvedené preto ústavný súd ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) ZoÚS odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

III.2. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

18. Ústavný súd môže podľa § 37 ods. 1 ZoÚS ustanoviť fyzickej osobe alebo právnickej osobe právneho zástupcu, ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (I. ÚS 333/2020). V prípade ústavnej sťažnosti, pri ktorej je daný dôvod na jej odmietnutie, ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

Preto neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a ústavný súd tak žiadostiam sťažovateľa podľa § 37 ods. 1 ZoÚS nevyhovel.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. mája 2023

Robert Šorl
predseda senátu